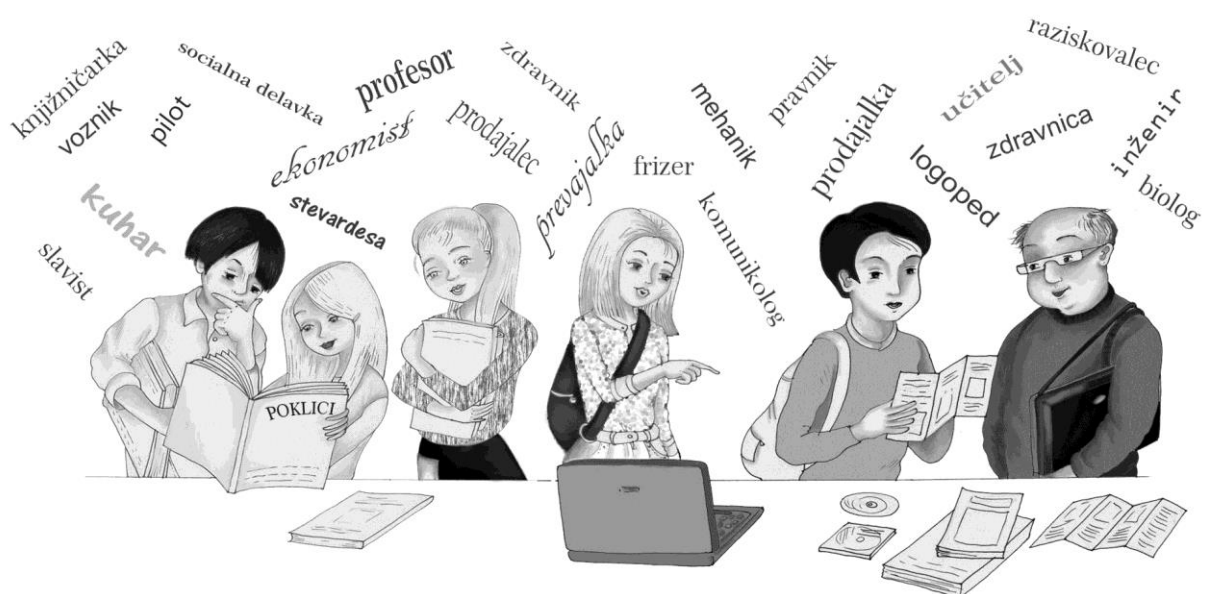

25. otroški parlament

IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA

Zbornik za mentorje/-ice in organizatorje/-ice
otroških parlamentov

Ljubljana, september 2014

Izdala: Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), Miklošičeva 16, Ljubljana
Tel: 01/ 23 96 720, Faks: 01/23 96 722
E-pošta: info@zpms.si
Spletna stran: www.zpms.si

Predsednica: Darja Groznik
Generalna sekretarka: Breda Krašna
Predsednik Nacionalnega odbora za otroške parlamente: Uroš Brezovšek

Oblikovanje naslovnice: Alenka Trotovšek
Priprava gradiva: Petra Zega

Naklada: 190 izvodov
Publikacija je za mentorje in organizatorje otroških parlamentov brezplačna.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.048(082)
331.548(082)

IZOBRAŽEVANJE in poklicna orientacija : 25. otroški parlament : zbornik za mentorje/-ice in organizatorje/-ice otroških parlamentov / [priprava gradiva Petra Zega]. - Ljubljana : Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), 2014

ISBN 978-961-6331-51-7
1. Zega, Petra 2. Otroški parlament (25 ; 2014 ; Ljubljana)
275420672

KAZALO VSEBINE

Uroš Brezovšek UVODNE BESEDE.....	3
Aleksandra Igljučar - Čepon NAČRTOVANJE KARIERNE POTI.....	4
Miha Lovšin INFORMACIJE O ŠOLAH, PROGRAMIH IN POKLICIH.....	8
Nastja Mulej in Bojana Tancer DE BONOVA ORODJA RAZMIŠLJANJA ZA POUČEVANJE RAZMIŠLJANJA OTROK (CoRT 1 IN 4) ZA MENTORJE OTROŠKEGA PARLAMENTA.....	10
Neda Kajfež PROGRAM MEPI - Mednarodno priznanje za mlade: Biser v zakladnici neformalnega izobraževanja.....	24
F. Raphael Duret-Nauche ČLOVEKOVE PRAVICE V FOKUSU.....	27
Tilka Jamnik in Darja Lavrenčič Vrabec IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA Seznama bralnega gradiva za potrebe letošnjih otroških parlamentov.....	28

Uroš Brezovšek
Predsednik Nacionalnega odbora za otroške parlamente

uros.brezovsek@zpmkk.si

UVODNE BESEDE

Spoštovane mentorice, mentorji, koordinatorice in koordinatorji otroških parlamentov!

V šolskem letu 2014/2015 se pričinja že 25. otroški parlament. Vsako leto mladi sami izberejo temo, ki jih najbolj zanima, o kateri bi želeli izvedeti več in z izborom katere nam hočejo marsikaj povedati. Izmed osmih predlaganih tem so na 24. NOP, ki je potekal 7. aprila 2014 v Državnem zboru RS, izbrali temo **Izobraževanje in poklicna orientacija**.

Temo so izbrali prvič in nam s tem sporočili, da jih zanima njihova prihodnost. Več informacij želijo o poklicih, možnostih izobraževanja in ne nazadnje zaposlovanju. Na šolah že poteka poklicno svetovanje in usmerjanje s pomočjo šolskih svetovalnih služb. Mladi pa želijo še podrobneje spoznati več možnosti ter predstaviti svoje poglede na obravnavano temo.

Letošnja tema parlamentov se povezuje tudi z Evropskim letom za razvoj 2015, ki ga je evropska komisija razglasila s sloganom **»Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost«**.

S projektom otroških parlamentov se priključujemo ciljem Evropskega leta, ki želijo informirati in spodbuditi državljane za aktivno zanimanje za mednarodno razvojno sodelovanje.

V zborniku je objavljen seznam literature, ki jo lahko uporabite pri delu na šolski in regijski ravni. Zahvaljujemo se Tilki Jamnik in Darji Lavrenčič Vrabec ter Mihi Lovšinu za pripravo prispevkov, kljub temu, da ne bosta predstavljena na seminarju.

V preteklih letih smo pričeli z akcijami, ki jih pripravijo in izvedejo mladi v okviru otroškega parlamenta. Tudi v letošnjem letu se bomo z veseljem seznanili z aktivnostmi, ki jih bodo pripravili mladi. Upamo, da jih boste mentorji še naprej uspešno spodbujali in jim pomagali pri uresničevanju njihovih akcijskih načrtov.

Za pomoč vsem mentorjem in organizatorjem, predvsem tistim, ki ste v letošnjem šolskem letu prvič mentorji, so na naši spletni strani <http://www.zpms.si/programi/otroski-parlament/> objavljena gradiva (besedila) iz preteklih let. Posebej bi radi izpostavil i»E-priročnik«.

Želimo vam veliko uspeha pri delu z vašimi učenci!

Aleksandra Igličar Čepon
Zavod RS za zaposlovanje, Karierno središče

aleksandra.iglicar-cepon@ess.gov.si

NAČRTOVANJE KARIERNE POTI

Vpis v srednjo šolo je zelo pomembna odločitev. Veliko nas je, ki lahko osnovnošolcem pomagamo, da najdejo informacije o šolah, ki vodijo do določenih poklicev, povemo, kateri šolski predmeti so ključni za izbiro določene šole oz. poklica, kaj je značilno za posamezen poklic in o vsem, kar potrebujejo za pravilno odločitev.

V prispevku so predstavljeni glavni dejavniki, ki vplivajo na razvoj karierne poti:

→ poznavanje sebe, samoocena

Na izbiro poklica vplivajo interesi, sposobnosti, osebnostne lastnosti, učne navade, motivacija, šolske ocene.

→ izobraževalni sistem

Struktura šolskega sistema, možnosti nadaljnega izobraževanja po zaključeni osnovnošolski obveznosti.

→ svet poklicev

Poznavanje poklica, delovnih nalog, znanj, spretnosti za opravljanje poklic ter možnosti zaposlovanja.

→ informacije o štipendijah

Zoisove, kadrovske, državne štipendije.

→ spletni pripomočki za načrtovanje kariere

interesni test Kam in kako - KIK, spletne strani Mojazbira, Filternet, ZRSZ; E-svetovanj.

→ predstavitev Kariernega središča in Centra za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS).

V **Kariernih središčih** so na voljo brezplačne storitve in aktivnosti, ki jih Zavod nudi brezposelnim osebam, šolski mladini, delodajalcem in drugim iskalcem zaposlitve z namenom spodbujanja zaposlovanja brezposelnih oseb in vseživljenjske karierne orientacije.

CIPS - Center za informiranje in poklicno svetovanje pa je del Kariernega središča, ki je namenjen mladini in vsem drugim, ki načrtujejo svojo izobraževalno ali zaposlitveno kariero in potrebujejo za svoje odločanje prave informacije.

Mladim želimo sporočiti, naj izberejo izobrazbo in poklic na področju, ki jih veseli, kjer so motivirani in uspešni. Z vsemi zbranimi informacijami bo odločitev prava.

Dejavniki kariernega odločanja

- Samoocena
- Izobraževalni sistem
- Poklic

Obdobja mladostništva

- Zgodnje mladostništvo (12-14 let)
- Srednje mladostništvo (14-17 let)
- Pozno mladostništvo (17-19let)

Pripomočki za načrtovanje kariere

→ SPLETNI

- <http://apl.ess.gov.si/eSvetovanje>

Interesni test

http://www.ess.gov.si/ncips/cips/kam_in_kako

KIK je pripraven za uporabnika, ponuja možnost spreminjanja odgovorov in takojšen prikaz rezultatov.

Dobrodošli v programu Kam in kako

Vnesite Veščine (pridobljene z delom, v vsakodnevnem življenju ali pri hobiju) in Kam in kako jih bo uporabljal za primerjavo s poklicji.

Kako vam danes lahko pomagamo?

- Ponovni uporabnik
- Poiščite poklice na osnovi Značilnosti**
- Poiščite poklice na osnovi Veščin
- Poiščite poklice na osnovi Značilnosti in Veščin
- Poiščite vam zanimive poklice
- Začnite z načrtovanjem kariere
- Poglejte informacije o usposabljanju in izobraževanju

IZOBRAZBA - POKLIC

Poklici, za opravljanje katerih delodajalci zahtevajo izbrano izobrazbo: **RAČUNALNIŠKI TEHNIK**

Da bi razširili vaše zaposlitvene možnosti, združujemo v prikazih nekatere sorodne nazive izobrazbe. Pri pripravi vašega pregleda bodo upoštevani naslednji nazivi izobrazbe: **ELEKTROTEHNIK RAČUNALNIŠTVA, RAČUNALNIŠKI TEHNIK**

Naziv poklica
Programer
Računalniški operater
Serveriser računalniške opreme
Grafični oblikovalec
Elektroinštalater
Računalniški serveriser
Sistemski administrator
Tehnik za sistemsko in omrežna programsko opremo
Upravljevec strojev za proizvodnjo papirnatih izdelkov
Elektrotehnik

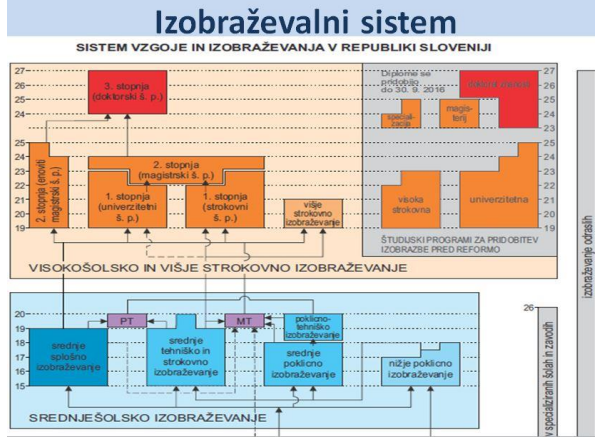
Opis poklicev

Poklic je vrsta dela, ki ga opravlja, ga je opravljal ali bi ga lahko opravljal posameznik. Niz del, katerih poglavitne naloge in dolžnosti so si zelo podobne, sestavljajo poklic.

Mehatronik operater

Kratek opis: Mehatronik operater pregleda krmilnice in krmilne funkcije na strojih ali proizvodnih linijah in prevodi nastavitve prenosnih, hidrauličnih delovnih telesov in starih strojev. V primeru, da stroj za delo ni pripravljen, ga očisti in odpravi morebitne napake.

Kaj delavec običajno dela: V gospodarstvu so se začele pojavljati potrebe po kadru, ki je zmožben na treh sorodnih področjih, v strojništvo, elektrotehniko in računalništvo. Vreda, ki zahtuje zmerno vsaki treni potrebo, se imenuje mehatronika. Mehatronik je izraz za mehanika, ki se ukvarja z mehansko komponentano in elektronsko na osnovi vrednotenega vodstva proizvodov. Mehatronik operater je usposobljen za nogo in vzdrževanje mehatronskih sistemov, njihov nadzor ter opredeljevanje in odpravljanje napak. Mehatronik operater pregleda krmilnice in krmilne funkcije na strojih ali proizvodnih linijah, in sicer prevodi nastavitve prenosnih, hidrauličnih delovnih telesov (prenosnikov) in starih strojev. V primeru, da stroj na delo ni pripravljen, ga očisti in odpravi morebitne napake na njem. Mehatronik operater pripravljajo delovna smotilna v proizvodnji, kar pomeni, da zahtevajo robotizirane linije, periodično vlažna materiala in robotskih celicah, nalaga in grazi stroji ter odčitava izdelke. Poleg tega redno delujejo mehatronski sistemi, paravnene table, sila in praznjenje, temperaturo hidrauličnega fluida in kvaliteto obdelovanega materiala. Ko pride do okvare mehatronskega sistema, analizira vzroke nastajajočih avtomatiziranih strojev in napak ali robotov in upravlja ter odpravlja napake na avtomatiziranih/robotiziranih linijah. Pri vsleh okvarah zamera pokravnemu prenosništvu, hidrauličnemu ali električnemu komponenti z

Novejši programi

- Naravovarstveni tehnik
- Okoljevarstveni tehnik
- Tehnik mehatronike
- Tehnik varovanja

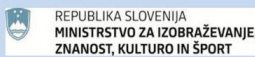
- Moja izbira je spletni portal, kjer lahko najdejo informacije:
- učenci OŠ,
 - njihovi starši, poklicni svetovalci,
 - odrasli v izobraževanju,
 - drugi.

Dodatna orodja

http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednj_esoisko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/Ministrstvo_sklad...

<http://www.sklad-kadri.si/>

KARIERNO SREDIŠČE

ZAPOSILTVENI KOTIČEK

CIPS

- dostop do interneta,
- informacije o prostih delovnih mestih in lokalnem trgu dela,
- pripomočke za samostojno iskanje zaposlitve in vodenje kariere (dostop in pomoč pri uporabi),
- strokovno pomoč svetovalca pri pisanju vlog, življenjepis in pripravi na zaposlitveni razgovor,
- uporabo računalnika in tiskalnika za iskanje zaposlitve,
- delavnice za iskanje zaposlitve,
- obveščanje o prostih delovnih mestih,
- srečanja z delodajalci,
- karierno svetovanje.

Z novimi znanji uspešno do zaposlitve!

CIPS - Center za informiranje in poklicno svetovanje

➤ del Kariernega središča, ki je namenjen mladini in vsem drugim, ki načrtujete svojo izobraževalno ali zaposlitveno kariero in potrebujete za svoje odločanje prave informacije.

INFORMACIJE O ŠTIPENDIJAH

- ZOISOVE ŠTIPENDIJE
- KADROVSKE ŠTIPENDIJE
- DRŽAVNE ŠTIPENDIJE
- OBČINSKE ŠTIPENDIJE

Miha Lovšin

Center RS za poklicno izobraževanje, Središče za kurikul in svetovanje

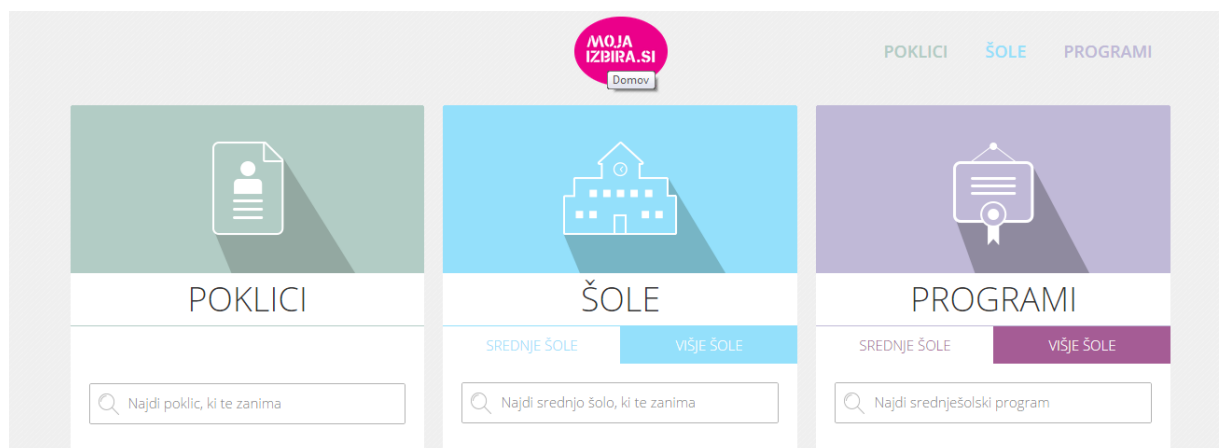
miha.lovsin@cpi.si

INFORMACIJE O ŠOLAH, PROGRAMIH IN POKLICIH

Center RS za poklicno izobraževanje omogoča uporabnikom dostop do informacij o nadaljnjem šolanju, programih in poklicih. Hkrati pa talentiranim mladim strokovnjakom ponuja možnost, da svoje poklicne spretnosti dokažejo na evropskem tekmovanju in si s tem izboljšajo možnosti pri pridobivanju zaposlitve.

➤ **Spletna stran www.mojaizbira.si**

Spletna stran je posvečena vseživljenjski karierni orientaciji v najširšem pomenu besede. Namenjena je učencem, dijakom, staršem, odraslim in svetovalcem (šolski svetovalci, karierni svetovalci, svetovalci v vseživljenjskem učenju). Glavni cilj te spletne strani je na enem mestu ponuditi vsem ciljnim skupinam preprost in učinkovit dostop do informacij, ki vam bodo v pomoč bodisi pri odločanju o nadaljnji poklicni, izobraževalni in s tem tudi življenjski poti, bodisi pri opravljanju vloge dobrega svetovalca. Spletna stran je pravkar prenovljena, uporabniku še bolj prijazna in vsebinsko bogatejša.

➤ **EuroSkills tekmovanje – Olimpijada poklicev**

EuroSkills je tekmovanje v poklicnih spretnostih, na katerem lahko sodelujejo mladi med 18. in 25. letom starosti. Od tekmovalcev se pričakuje, da že imajo razvite nekatere poklicne spretnosti. Poudarek je na aplikativnih znanjih in v tem smislu so sestavljene tudi tekmovalne naloge. Tekmovanje je izrednega pomena za posameznega tekmovalca, saj s pripravo krepi svoje strokovne veščine in si s tem pridobiva pomembno prednost pri zaposlovanju. Hkrati je tudi odlična priložnost za sodelovanje izobraževanja in trga dela, kar lahko med drugim prispeva k napredku tako v izobraževanju kot tudi v gospodarstvu.

Mag. Nastja Mulej in mag. Bojana Tancer
nastja@debono.si bojana.tancer@guest.arnes.si

DE BONOVA ORODJA RAZMIŠLJANJA ZA POUČEVANJE RAZMIŠLJANJA OTROK (CoRT 1 IN 4) ZA MENTORJE OTROŠKEGA PARLAMENTA

TEMA 2014: IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA

Zahodni svet otroke spodbuja k prevladujoči uporabi leve možganske polovice; kritičnega načina razmišljanja, izhajajoč iz percepcije in logike, ter konvergentnega načina razmišljanja. Kljub temu se ob koncu šolanja diplomanti soočajo z zahtevami delodajalcev po divergentnem, fleksibilnem in fluentnem načinu razmišljanja. S tem posledično je nova naloga strokovnega delavca v vzgoji in izobraževanju spodbujati ustvarjalnost in inovativnost, generiranje idej, oblikovanje novih možnosti, priložnosti in izboljšav ter razvijati sposobnost reševanja težav s področja razmišljanja..

Iz zgoraj naštetih razlogov so na področju izobraževanja nastale na področju vzgoje in izobraževanja nove potrebe po:

- Razvoju divergentnega, fleksibilnega in fluentnega razmišljanja pri učencih.
- Hitrejšem zaznavanju težav s področja razmišljanja in s tem posledično po poznavanju metod, s katerimi se učinkovitejše iščejo rešitve.
- Sodelovalnem delu med učenci – sodelovalnem učenju in spodbujanju k odprtosti oziroma toleranci za poglede in stališča drugih ljudi.

Metode ter tehnike, s katerimi bodo udeleženci izobraževanja dosegli hitrejšo zaznavanje problemov ter se naučili smotrne uporabe posameznih tehnik pri iskanju rešitev problema, bodo najprej prikazane z demonstracijskimi tehnikami, nato jih bodo udeleženci osvojili prek študij primerov, z uporabo gradiva s problemsko naravnanimi vsebinami ter kasnejšo diskusijo. O možnostih uporabe tehnik v vsakdanjem življenju, njihovem vključevanju v učne načrte razmišljajo z iskanjem primerov iz lastnega življenja.

CoRT (Cognitive Research Trust)

Učenje razmišljanja oz. razmišljanje o razmišljanju je težko enoznačno opredeliti. Mi vsi razmišljamo. Kvaliteta našega učenja je odvisna od našega razmišljanja. V preobilici podatkov in informacij sedaj in še posebej v nepredstavljeni prihodnosti bodo učenci, opremljeni s spretnostmi učinkovitega razmišljanja, uspešnejši v obvladovanju svojega učenja in življenja.

Izobraževalni sistem, ki nas dobro opremi s podatkovnim znanjem, pa je pomanjkljiv na področju spoznavnih strategij in meta spoznavnih strategij. Prav tako žal nespodbudno deluje na ustvarjalno razmišljanje.

Poslanstvo izobraževanja pa je prav gotovo ponuditi učencem oboje. Ob široki bazi znanja naučiti učence tudi razmišljati učinkovito, kritično in ustvarjalno.

S pristopom CoRT razvijamo določene tehnike razmišljanja, s katerimi usmerjamo pozornost oz. spodbujamo ustvarjalnost. Z vajo teh postopkov se razvije spretnost. Postopki sami po sebi so preprosti in jih hitro dojamejo učenci različnih sposobnosti in starosti. Zahtevnejši je prenos postopkov v nove situacije. Še zahtevnejši pa je prenos v vsakdanje življenje.

Izhodišče pouka je avtorizirano gradivo za posamezni sklop tehnik razmišljanja. Gradivo vsebuje vaje in didaktična navodila za učitelja s širšimi razlagami vsebin. Priročnik vsebuje zelo podrobno sestavo učne ure, vendar dopušča prilagajanja glede na starostno strukturo skupine učencev.

CILJI CoRT-a

- Poznati, razumeti in prenesti na učence tehnike razmišljanja, ki so jih spoznali, aktivno uporabili in ponotranjili v času izobraževanja.
- Uspešno reševati kreativne naloge ter znanje prenesti na učence.
- Izboljšati svoje sposobnosti divergentnega, fleksibilnega in fluentnega razmišljanja in spodbujati takšne vrste razmišljanje tudi pri učencih.
- Znati reflektivno opisati svoje postopke razmišljanja ter to predajati učencem.
- Znati se vključiti v skupinsko diskusijo, upoštevati tudi mnenja drugih ter to odprtost, tolerantnost za stališča in mnenja drugih spodbujati tudi pri učencem.

URNIK IN PROGRAM DELA na regijskem delu izobraževanja

8.30 – 8.50	Prihod in registracija udeležencev
8.50 – 9.00	Pozdravne besede
9.00 – 10.10	1. UVD (Upoštevaj Vse Dejavnike)
10.00 – 10.15	Odmor
10.15 – 11.15	2. NCD (Nameni, Cilji, Dosežki) 3. PPP (Prve Pomembne Prioritete)
11.15 – 11.30	Odmor
11.30 – 12.30	4. AMI (Alternative, Možnosti, Izbire)
12.30 -13.00	Odmor
13.00 – 14.00	5. Združevanje
14.00 – 14.15	Odmor
14.15 – 15.15	6. P&N (Posledice in Nadaljevanja)
15.15 – 15.30	Zaključki in nadaljnji koraki

CILJI USPOSABLJANJA

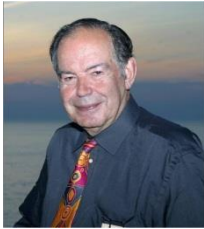
Ključni cilj je spodbujati osredotočeno, jasno, celovito in ustvarjalno razmišljanje pri učencih.

SPLOŠNIH CILJEV PROGRAMA JE VEČ

- S ponujenimi intelektualnimi izzivi motivirati najprej učitelje, posledično pa učence, ne glede na njihove sposobnosti, k večji radovednosti, pogumu za razmišljanje in vztrajnosti.
- Razvijati učinkovito usmerjanje pozornosti in občutljivosti za probleme.
- Spodbujati divergentno razmišljanje.
- Opogumljati učitelje in posledično učence h generiranju idej – novih in nenavadnih, ob atmosferi sprejemanja in toleriranja napak.
- Razvijati spoznavne in metaspoznavne strategije pri reševanju težav s področja razmišljanja.
- Razvijati spretnosti skupinskega dela ter odprtosti in tolerance za poglede in stališča drugih ljudi.
- Razvijati zavest o pomembnosti učinkovitega razmišljanja.
- Doživljati občutek zadovoljstva ob reševanju težav s področja razmišljanja.
- Doživljati lastno učinkovitost in oblikovati pozitivno samopodobo (misleca-razmišljevalca).

AVTOR PROGRAMA

Dr. Edward de Bono (1933, Malta) je za mnoge vodilna svetovna avtoriteta kreativnega razmišljanja, inovacij in neposrednega učenja razmišljanja kot spretnosti. Sodi med 50 najpomembnejših mislecev na svetu in med 250 ljudi, ki so najbolj pripomogli človeštvu. Nominiran je bil tako za Nobelovo nagrado za ekonomijo kot za mir. Napisal je več kot 75 knjig, ki so prevedene v več kot 38 jezikov. V zadnjih 30 letih je svetoval največjim svetovnim korporacijam in vladam v več kot 50 državah. Tehnike razmišljanja je učil direktorje podjetij, štiriletne otroke in Nobelove nagrajence.

Petkrat je predaval tudi v Sloveniji: 2003 in 2005 na Ideas Campusu, januarja 2010 na EF Ljubljana in septembra 2010 na Jesenskem srečanju Združenja Manager, septembra 2012 pa na konferenci POMP. Vsakič si je vzel tudi čas uro in pol in odgovarjal na vprašanja zainteresiranih. Med 10. in 19. septembrom 2014 ga pričakujemo že šestič! V torek, 16. 9. ob 16.30 na OŠ Poljane se bo srečal posebej in samo z učitelji. Toplo dobrodošli! Vaše prijave na info@deBono.si.

PREDAVATELJICI

Mag. Nastja Mulej (1972, Maribor), univ. dipl. ekon., univ. dipl. soc., mag. kom., je edina Slovenka z licenco za poučevanje de Bonovih metod Šest klobukov razmišljanja (bolj učinkovito razmišljanje), Lateralno razmišljanje (bolj ustvarjalno razmišljanje), Poenostavitev/Simplicity in CoRT (neposredno poučevanje razmišljanja v šolah – ena od dveh). Tudi urednica in prevajalka istoimenskih knjig v slovenščino (2005 in 2006, 2012 in 2014). V preteklih letih je izobrazila preko 6.000 ljudi, vodila preko 300 delavnic, delala za preko 80 podjetij, govorila na preko 80 konferencah.

V šolskem letu 2012/13 in 2013/2014 je skupaj z mag. Bojano Tancer (ki iz CoRT-a pripravlja doktorsko nalogo) naučila razmišljati po de Bonu 85 šolnikov in sprožila Krožke za razmišljanje na preko 50 šolah po Sloveniji.

Mag. Bojana Tancer (1963, Slovenj Gradec), univ. dipl. psihologinja in magistrica psihologije, je višješolska predavateljica in licencirana učiteljica de Bonove metode CoRT.

V šolskih letih 2010/11 in 2012/13 je v okviru pedagoškega eksperimenta poučevala tehnike razmišljanja učence 5. in 6. razreda osnovne šole. Cilj eksperimenta je bila evalvacija koncepta v slovenskem šolskem prostoru.

Skupaj z mag. Nastjo Mulej usposablja učitelje in strokovne delavce za poučevanje po metodi CoRT. S predavanji različnim strokovnim aktivom, študijskim skupinam in šolskim kolektivom širi vedenje o razvijanju kognitivnih strategij po metodi CoRT.

PNZ: Pozitivno, Negativno in Zanimivo

Mnogi zelo inteligentni ljudje uporabljajo svoje razmišljanje za to, da zagovarjajo ali branijo svoje neposredne sodbe. PNZ je orodje, ki usmerja pozornost in razširja zaznave, kar sili razmišljevalca, da situacijo raziskuje, preden sprejme sodbo.

Raziskovalec pride z ekspedicije z nepopolnim opisom novega otoka. Ukažejo mu, naj se vrne in opiše vse, kar najde na severu, vzhodu, jugu in zahodu, pa tudi v osrčju otoka. Raziskovalec upošteva ta enostavni okvir za usmerjanje pozornosti.

PNZ je podoben temu okviru za usmerjanje pozornosti. Poiščite pozitivne strani. Poiščite negativne strani. Poglejte še zanimive strani. Šele potem, ko ste izvedli celoten pregled, sprejmite sodbo ali odločitev.

Mladi zelo radi uporabljajo PNZ, ker je tako enostavno in učinkovito orodje. Tudi če uporabimo samo PNZ, brez dodatnih orodij, postane razmišljanje v resničnih življenjskih situacijah veliko bolj učinkovito. Mladostniki pogosto pritegnejo starše, da naredijo PNZ v zvezi s stvarmi, ki zahtevajo odločitve ali takojšnji odziv.

... „Vem, da ti to ne ugaja, a vseeno narediva PNZ“.

... „Ta izbira se zdi pravilna, vendarle narediva PNZ“.

... „Imamo dve možnosti. Naredimo PNZ za vsako“.

PNZ je orodje za raziskovanje in za ocenjevanje. Poglejmo, kaj vidimo, če pogledamo v vse smeri.

PNZ lahko na prvi pogled spominja na manjšo različico šestih klobukov razmišljanja. Orodje je podobno rumenemu klobuku, črnemu klobuku in zelenemu klobuku (zanimivo). Res obstaja podobnost, vendar pa se PNZ ukvarja neposredno z dobrimi (pozitivnimi), slabimi (negativnimi) in zanimivimi stranmi. Črni klobuk pa se neposredno ne ukvarja z minus točkami, temveč s presojo, do katere mere nekaj ustreza dejstvu ali izkušnjam. Črni in rumeni klobuk morata biti tudi logična, medtem ko pri PNZ to ni potrebno – in lahko celo vključuje čustva.

PNZ predstavlja zelo enostaven, celovit, raziskovalni pregled.

ZANIMIVO

... „Zanimivo bo videti, kaj se bo zgodilo... “

... „Zanimivo bo videti, do česa utegne to pripeljati... “

... „Kaj bi se zgodilo, če... “

Za zbiranje zanimivih podrobnosti lahko uporabljate takšen način izražanja. Zanimive podrobnosti niso niti dobre niti slabe, temveč so samo zanimive. Zanimive podrobnosti so opažanja in komentarji. Nevtralne podrobnosti (ki niso niti dobre niti slabe) tudi prištevamo k zanimivim.

PREGLED

PNZ je orodje za pregledovanje. To ni stvar razmišljanja o podrobnostih, ki se pojavljajo in jih potem pospravljamo v škatle z napisi P, N ali Z. Pri razmišljanju s tem orodjem gre za podrobno gledanje najprej v pozitivno smer in beleženje tega, kar zaznamo (zanemarite vse ostale zadeve); in nato za gledanje posebej v negativno smer in beleženje tistega, kar zaznamo (zanemarite vse ostale

zadeve); ter končno za gledanje posebej v zanimivo smer.

Zaporedje PNZ naj bo vedno v tem vrstnem redu (najprej pozitivne točke, nato negativne točke in potem še zanimive).

SDL: Stališča Drugih Ljudi

To je še eno od orodij za usmerjanje pozornosti, ki je zasnovano tako, da širi zaznave.

... „Tukaj je vpletenih veliko ljudi, naredimo SDL.“

... „Ne bi bili v tej zagati, če bi bili naredili SDL.“

Predstavljajte si boksarsko tekmo za svetovno prvenstvo v težki kategoriji. Eden od boksarjev zada drugemu udarec od spodaj navzgor pod brado. Njegov nasprotnik je nokavtiran. Dobili smo novega svetovnega prvaka.

Ob razmišljanju, ki naj bi mu sledilo neko dejanje, je običajno oseba, ki to dejanje izvaja, in še nekdo drug (ali mnogo drugih), ki ga to dejanje zadeva – kot pri boksarski tekmi. Ta tekma je vplivala še na mnoge druge ljudi, ne samo na boksarje. Tam so bili gledalci; tam so bili ljudje iz medijev; tam so bili tisti, ki so stavili; tam je bil tudi naslednji izzivalec; tam so bili promotorji itd. Dejanje lahko vpliva še na mnoge druge ljudi poleg tistih, ki se jih dotika neposredno. Tako mora torej razmišljanje o dejanju upoštevati tudi te druge ljudi. Zato je SDL pomembno orodje.

Svet je poln ljudi. Ljudje razmišljajo. Razmišljanje vpliva na ljudi.

Obe ključni vprašanji sta:

- 1. Koga to razmišljanje/ dejanje (pri)zadeva?**
- 2. Kakšna so stališča (razmišljanja) vpletenih?**

SDL in vrednote so zelo tesno povezane, kajti vključene vrednote določajo stališča vpletenih. Zato moramo pri SDL pozorno spremljati vključene vrednote.

Ali lahko ljudje skrbijo za svoje lastne vrednote? Mogoče nimajo dovolj znanja. Dolgoročne posledice gradnje jezua na določenem mestu bodo verjetno zelo kompleksne. Mogoče se bodo ljudje zaradi nevednosti odzvali premočno ali premalo. Ko razmišljamo s SDL, moramo upoštevati tudi prihodnje generacije. Ne morejo biti prisotni, da bi razmišljali zase, torej moramo opraviti del SDL v njihovem imenu.

Obstajata tudi dolgoročno in kratkoročno razmišljanje. Povišanje cen hrane je kratkoročno lahko zelo neprijetno. Dolgoročno pa lahko pridobijo kmetje, ker so motivirani pridelati več hrane, tako da na koncu vsi pridobimo.

Zapomnite si, da se SDL vedno ukvarja s tem, kaj drugi ljudje mislijo v tem trenutku – in ne s tem, kaj bi morali misliti. SDL se tudi ukvarja s posebnimi stališči drugih ljudi. Pri tem se morate vživeti v kožo teh drugih ljudi in razmišljati ter čutiti kot oni. Pri SDL ne gre samo za alternativne poglede na zadevo. Gre za stališča, ki jih imajo posebni ljudje.

Prvi korak pri izvajanju SDL je, da naštejete ljudi, ki jih stvar zadeva. Drugi korak je, da si predstavljate stališča in razmišljanje vsakega od teh ljudi (ali skupin). V nekaterih primerih lahko gre tak seznam skoraj v neskončnost. Kot po navadi, morate biti tudi v zvezi s tem razumni – ni vedno potrebno upoštevati tudi tistih, ki so čisto malo vpleteni.

DVE STRANI ARGUMENTIRANJA (DOKAZOVANJA, PREPIRANJA)

Ena od očitnih oblik uporabe SDL je upoštevanje razmišljanja obeh strani, ko gre za argumentiranje (dokazovanje, prepiranje) ali nesporazum. Če v nesporazumu predstavljate eno stran, se potrudite, da vidite stvari še z druge strani.

Trud, da vidite tudi drugačno stališče ali drugo zaznavo situacije, pa mora biti objektiven. Kako oni vidijo stvari?

UVD: Upoštevajte Vse Dejavnike

UVD je eno od orodij razmišljanja iz široko uporabnega programa za razmišljanje CoRT. Ta program danes uporabljajo v tisočerihih šolah po vsem svetu. Program CoRT je obsežen program, sestavljen iz šestdesetih učnih enot razmišljanja, razdeljenih v šest poglavij. Opremljen je s podrobnimi navodili za učitelja.

UVD je orodje za usmerjanje pozornosti. To orodje je zasnovano tako, da razširja zaznavo. Katera dejstva moramo upoštevati pri zadevi, o kateri razmišljamo?

... „Prosim, naredite UVD na to temo.“

... „Če bi naredili UVD, ne bi pozabili na to pomembno dejstvo“.

... „Ali bi morali narediti UVD glede tega?“

Bolj ko to orodje namerno uporabljate, uporabnejše postaja. Če vam bo nerodno omenjati orodje, ne bo uporabno kot orodje, temveč bo ostalo slaboten pristop.

Oče je povabil svojo hči, da se na poti iz šole oglasi v njegovi pisarni, ker je v podjetju mrtvilo. Ko je prišla v njegovo pisarno, je deklica, (ki je v šoli delala po programu razmišljanja CoRT) predlagala, da bi naredili UVD na temo, zakaj posli stojijo. Na podlagi tega so razvili nekaj zamisli, ki so pomagale oživiti podjetje.

Moški je v salonu rabljenih avtomobilov zagledal svojo najljubšo znamko športnega avtomobila. Avto je bil v dobrem stanju, prevoženih ni bilo preveč kilometrov in tudi cena je bila dosegljiva. Bil je navdušen. Kasneje se je vrnil in avto kupil. Presrečen se je odpeljal domov. Šele tam je ugotovil, da je avto preširok za njegovo garažo. Pozabil je bil narediti UVD.

Pritlikavec, namenjen v dvajseto nadstropje, je vstopil v dvigalo. Izstopiti pa je moral v desetem nadstropju, saj je lahko segel samo do gumba za deseto nadstropje. Ni naredil UVD-ja. Če bi ga naredil, bi počakal, da bi v dvigalo prišel še kdo.

Vlada je dovolila bogatim tujcem, da na dražbi ponudijo višje cene za hiše v mestu. Nato pa je ugotovila, da domačini niso hoteli delati v mestu, ker si niso mogli več privoščiti visokih cen. Nihče ni naredil UVD-ja.

Pri poučevanju UVD-ja gre za dodajanje dejavnikov na seznam.

Kaj smo izpustili?

Ali lahko seznamu, ki ga že imamo, dodamo še kakšen dejavnik?

Kaj še moramo upoštevati?

Seveda je razlika med pomembnimi in manj pomembnimi dejavniki. Vendar pa se moramo najprej potruditi, da dejavnike sploh poiščemo. Prevečkrat nadaljujemo z razmišljanjem in delovanjem, ne da bi najprej dobro naredili UVD.

Čeprav je UVD zelo enostavno orodje, je lahko zelo učinkovito, če je pravilno izvedeno.

NCD: Nameni, Cilji, Dosežki

To je še eno od orodij programa CoRT za razširjanje zaznave in usmerjanje pozornosti.

NCD je povezan s tisto navado razmišljanja, ko želimo v vsakem trenutku vedeti, kaj je fokus in kaj namen razmišljanja. NCD se bolj kot s trenutnim fokusom ukvarja s celostnim namenom ali ciljem razmišljanja.

... „Sklicali ste ta sestanek. Hočem vedeti, kaj je natančen cilj našega razmišljanja. Prosim vas, da naredite NCD.“

... „Že eno uro se pogovarjamo, pa še vedno ne vem, kaj skušamo doseči. Bi lahko, prosim, naredili NCD?“

... „Povsem jasno je, da se vaš NCD zelo razlikuje od mojega. Mogoče bi morala to razčistiti, preden nadaljujeva.“

... „Ko je vzel tisti denar, mislim, da je ravnal nepremišljeno. Prepričan sem, da ga ne bi vzel, če bi bil naredil NCD.“

Ni potrebno iskati razlike med „nameni“, „cilji“ in „dosežki“. Razliko sicer lahko ugotovimo, vendar nam ne bo v pomoč in bo bolj verjetno delala zmedo.

„Kaj je cilj našega razmišljanja?“

„Kakšen zaključek hočemo?“

Kakor hitro imate jasen pogled na idealen izid vašega napora, vloženega v razmišljanje, že imate jasen NCD.

... „Hočem priti do rešitve problema v zvezi z mladimi, ki jemljejo mamila.“

... „Hočem najti način, kako odstraniti preprodajalce mamil s šol.“

... „Hočem najti način, kako prepričati mlade, da so mamila nevarna.“

Vse to so jasno določeni cilji. Vsi spadajo na isto področje. Široko problematiko lahko razdrobimo na posamezne probleme, da lahko potem vsakega od njih rešujemo posamezno.

ALTERNATIVNE DEFINICIJE CILJA

NCD je pogosto predmet razprave. Nekdo lahko naredi NCD, drugi pa niso zadovoljni z definicijo cilja, ki je bila predlagana. Vedno je vredno poizkusiti z alternativno definicijo.

Ne obstaja samo en pravilen način opredelitve težave (vsaj dokler je niste še rešili), vendar so nekateri načini mnogo bolj koristni kot drugi.

POD-CILJI

Na poti v oddaljeno mesto so verjetno tudi druga mesta, skozi katera nas vodi pot. Torej si na poti do rešitve celotnega problema lahko zastavimo pod-cilje. To je povezano z razdrobitvijo velikega problema v manjše in z izborom področij, na katere se fokusiramo. Odločitev med temi definicijami ni pomembna. Pomembno je, da vemo, kaj je cilj razmišljanja, ki poteka.

Kaj je cilj našega razmišljanja?

Na kaj se v tem trenutku fokusiramo?

PPP: Prve Pomembne Prioritete

Mnoga od orodij, ki usmerjajo pozornost, so zasnovana tako, da razširjajo zaznavo (UVD, P&N, SDL, PNZ, AMI). To je del „vzporednega“ razmišljanja: kaj še?

Poskušamo dopolnjevati seznam, tako kot poskušamo razmišljati o več dejavnikih pri UVD. Pri PPP, tako kot pri NCD, pa skušamo stvari zoževati.

PPP se ukvarja neposredno s prioriteta. Pozabite na "prve pomembne", saj je ta besedna zveza tukaj uporabljena smo zato, da si je kratico PPP lažje zapomniti. S PPP pozornost usmerjamo na prioritete.

Katere prioritete prevladujejo v tem primeru?

Ni vse enako pomembno. Nekatere zadeve so mnogo pomembnejše od drugih. Nekatere vrednote so mnogo pomembnejše od drugih.

... „Veliko stvari je pomembnih, katere pa so tiste, ki so najpomembnejše – narediti moramo PPP.“

... „Preden lahko odločite, morate vedeti, kaj so vaše prioritete. Naredite PPP.“

... „Zdi se mi, da so moje prioritete drugačne od tvojih. Najprej oba narediva PPP, nato pa bova primerjala rezultate.“

PPP orodje je povezano z orodjem NCD, pa tudi s fokusom in namenom; kajti ravno tako kot moramo vedeti, kaj so naši cilji na začetku, moramo tudi poznati svoje prioritete.

Cilj je to, kar hočemo doseči. Prioritete pa so smernice, ki nas usmerjajo do zastavljenega cilja. Prioritete so stvari, ki jih je treba vzeti v zakup. Običajno so to najpomembnejše vrednote in najpomembnejši dejavniki.

VKLJUČITE IN SE IZOGIBAJTE

Nekatere prioritete enostavno morajo biti vključene. Varnost je prioriteta, ki mora biti vključena v vsako razmišljanje o letalih in letalskem prometu. Človekove pravice in zakonitost so prioritete, ki morajo biti vključene v pravo in policijske zadeve. Enostavnost izdelave je običajno prioriteta, ki jo morajo upoštevati oblikovalci. Strošek je dejavnik, ki mora biti običajno upoštevan pri odpiranju vsakega podjetja – isto velja za dobiček.

Nekaterim prioriteta pa se je potrebno izogibati. Izogibati bi se morali onesnaženju. Pri igračah za majhne otroke se moramo izogibati ostrim robovom in koščkom, ki se dajo razstaviti. Pri zdravniški negi bi se morali izogibati strahu. Morali bi onemogočiti goljufanje sistema (poneverbe). Skušamo zmanjšati tveganje.

Včasih lahko s pomočjo besed spremenimo eno vrsto prioritete v drugo: morali bi zahtevati higieno pri prodajanju hrane na drobno, izogniti bi se morali zastrupitvi hrane. Pri porabi energije bi si morali prizadevati za učinkovitost, izogibati pa bi se morali potratu energije.

KOLIKO PRIORITET?

Ko pogledate spisek dejavnikov (na primer pri izbiranju počitnic), se vam lahko zgodi, da se vam zdijo vsi dejavniki prioritetni. Običajno lahko pri vseh stvareh zagovarjamo njihovo pomembnost in vrednost – če se le dovolj potrudimo. Vendar pa je bistvo PPP v tem, da nas prisili v odločitve: kaj je zares pomembno (ne: kaj bi mi želeli).

Zato je koristno, če pri izvajanju PPP postavimo umetno mejo za prioritete. Ta meja se lahko ustavi

pri treh, štirih ali petih postavkah. Čez to ne smete. Sposobni morate biti združiti več dejavnikov ali vrednot v eno samo prioriteto.

Pri resnih zadevah se te umetne omejitve ni potrebno držati, vendar pa takšna meja omogoča dobro disciplino razmišljanja.

AMI: Alternative, Možnosti, Izbire

To je še eno od orodij, ki usmerja pozornost. Namesto, da bi se pri razmišljanju premikali „naprej“, se oziramo po „vzporednih“ možnostih.

Humor pogosto temelji na alternativah. Enostavna besedna igra temelji na alternativnem pomenu iste besede. Bogataš se je pritožil, da je imel slab rojstni dan, ker je dobil samo palico/ klub za golf, ki nima niti bazena (v angl. j. je izraz za oboje ‚golf club‘, op. prev.).

Slovit oglaševalski slogan se glasi: „Nič / ne / deluje hitreje kot Anacin.“ Povedati hočejo, da nobeno zdravljenje ne deluje hitreje (da ozdravi glavobol) kot Anacin. Lahko bi pomenilo tudi, da ‚nič‘ (jemanje ničesar) hitreje pomaga proti glavobolu kot jemanje Anacina (tudi ta besedna igra deluje samo v angl. j., op. prev.).

Obstajajo mnoge vrste alternativ:

ZAZNAVA: Na isto stvar lahko gledamo na različne načine.

DEJANJE: V neki situaciji lahko izberemo alternativne postopke.

REŠITVE: Alternativne rešitve problema.

PRISTOPI: Različni načini reševanja težave, da bi našli rešitev.

RAZLAGE: Alternativne razlage, kako se je nekaj zgodilo. Alternativne hipoteze v znanosti.

SNOVANJE: Alternativne oblike, vsaka od njih izpolni namen zasnove (stroji, zgradbe, plakati itd.).

Včasih smo prisiljeni poiskati alternative, ker tradicionalni način ne deluje. Včasih hočemo poiskati alternative, ker verjamemo, da lahko najdemo boljši način od tega, ki ga trenutno uporabljamo.

Ko vam nekdo reče, da sta samo dve možni rešitvi problema, lahko še nekaj minut razmišljate o dodatnih alternativah. Te morda najdete ali morda ne, vedno pa je vredno porabiti nekaj časa za iskanje in razmišljanje.

Mogoče je še najtežje ustaviti se in iskati alternative, kadar to ni potrebno. Gillette je izumil varnostno britev takrat, ko se je ustavil in začel iskati alternativne načine britja. Pogosto si domišljamo, da počnemo stvari na najboljši možen način, pa temu ni vedno tako. Pogosto nekaj počnemo na določen način samo zato, ker se je zmeraj delalo tako, ali pa zato, ker ni še nihče poizkusil najti boljšega načina.

Kadarkoli se namenite iskati alternative, morate biti zelo jasni glede namena te alternative.

... „Hočem alternativne načine za zamašitev te luknje.“

... „Hočem alternativne načine za prenos vode do tiste točke.“

... „Hočem alternativne predloge, na katere načine lahko ta pripomoček zataji.“

„Hočem alternativne barve za preprogo“ pomeni povsem nekaj drugega od „Hočem alternativne načine za prekritje tal“. Če rečete samo „Hočem alternative za preprogo,“ ni povsem jasno, ali hočete alternativne načine za prekritje tal, ali alternative, ki so tako tople kot preproga. AMI, tako kot UVD, je kot orodje tem bolj dragocen, čim bolj ga formalno in načrtno uporabljamo.

P&N: Posledice in Nadaljevanje

Ne ozirajte se na „nadaljevanje“ in ravnajte s tem orodjem za usmerjanje zaznav kot s „posledicami“.

Lahko bi navedli argumente za trditev, da je v dejanskem življenju to orodje najpomembnejše od vseh orodij za razmišljanje. Če bo rezultat vašega razmišljanja kakršnokoli dejanje (odločitve, izbire, načrti, pobude itd.), potem se bo to dejanje dogajalo v prihodnosti. Torej morate upoštevati tudi posledice tega dejanja.

„Ali se bo izšlo?“

„Kakšne so koristi?“

„Kakšne so težave in nevarnosti (tveganja)?“

„Kakšni so stroški?“

P&N je raziskava (usmerjena v prihodnost) in hkrati tudi ocena. Podobna je risanju cestnega zemljevida. Če vidite, da je cesta pred vami slaba, ne boste šli po njej.

Tudi če bi P&N uporabljali samostojno in to učinkovito, bi že samo to močno vplivalo, da bi bili večji razmišljanja.

Mladi imajo pogosto velike težave s P&N. To je zato, ker običajno ne razmišljajo o prihodnosti. Prihodnost je nejasna in zelo oddaljena. Najdlje kot lahko razmišljajo v prihodnost, je naslednji teden. Poleg tega pa nekdo drug skrbi za njih in razmišlja o njihovi prihodnosti.

Orodja P&N, UVD in SDL so povezana. Kar se bo zgodilo v prihodnosti, lahko upoštevamo kot dejavnik. Kar se bo zgodilo v prihodnosti, bo vplivalo na druge ljudi. Kar se bo zgodilo v prihodnosti, je tudi stvar vrednot. Za presojo bodočih posledic lahko uporabimo črni in rumeni klobuk.

Pri izvajanju P&N morate imeti v mislih tudi „položaj“. Nekaj, kar naredite, vas lahko postavi v boljši „položaj“, da naredite še nekaj drugega. Na primer, na televizijski postaji delate za zelo majhno plačo. Toda zdaj ste tam in ste torej v boljšem položaju, da postanete televizijski novinar.

ČASOVNA LESTVICA

TAKOJŠNJE: Takojšnje posledice dejanja.

KRATKOROČNO: Kar se zgodi za takojšnjimi.

SREDNJEROČNO: Kar se zgodi, ko se stvari uredijo.

DOLGOROČNO: Kar se zgodi mnogo pozneje.

Dejanska časovna obdobja se spreminjajo od primera do primera. Na primer, za novo elektrarno takojšnje pomeni pet let, kratkoročno deset let, srednjeročno dvajset let, in dolgoročno do petdeset let. Za prepis s prijateljem pa takojšnje pomeni zdaj, kratkoročno en dan, srednjeročno en teden in dolgoročno en mesec.

Preden pričnete razmišljati s P&N, določite časovno lestvico za svoj primer.

TVEGANJE

„Ali se bo izteklo tako, kot upam?“

„Kaj bi lahko šlo narobe?“

„Kaj so resnične nevarnosti?“

Drug način gledanja na tveganje je, da se vprašate:

„Kaj je najslabše, kar se lahko zgodi, če bo šlo kaj narobe?“

Če si lahko predstavljate najslabši možni izid in se z njim lahko tudi soočite, se boste verjetno odločili, da nadaljujete svoje delovanje.

Lahko tudi vprašate:

„Kaj je idealen (najboljši) rezultat?“

Vprašanje med enim in drugim pa se lahko glasi:

„Kaj je najbolj verjeten izid?“

GOTOVOST

Glede prihodnosti ne morete biti nikoli gotovi. Nikoli ne morete imeti popolne informacije o prihodnosti. To je eden od razlogov, zakaj je razmišljanje tako pomembno. Kadar gledamo na prihodnost s pomočjo orodja P&N, vidimo različne ravni gotovosti ali negotovosti.

„Prepričan sem, da se bodo stvari takole obrnile.“

„To je najbolj verjeten izid.“

„Lahko bi bilo tako ali pa tako.“

„To je ena možnost, vendar ne moremo biti prepričani.“

„Ne sanja se mi, kaj se bo zgodilo.“

Pogosto moramo delovati z nizko stopnjo gotovosti. Ne moremo vedno čakati na popolno zanesljivost (ki je mogoče nikoli ne bo). Pomembno je, da se zavedamo stopnje gotovosti. Če že ugibate – potem se zavedajte, da ugibate.

Gradivo iz knjige:

Edward De Bono

NAUČITE SVOJEGA OTROKA RAZMIŠLJATI

(nova, dopolnjena izdaja)

*Opomba: naslov knjige v prejšnjih izdajah je bil **Naučite svojega otroka misliti***

Prva izdaja v slovenščini leta 1998:

Edward de Bono

NAUČITE SVOJEGA OTROKA MISLITI

Naslov izvirnika:

Edward de Bono

TEACH YOUR CHILD HOW TO THINK

© 1992 Viking

Prevedla: mag. Nastja Mulej

Lektorirala: Vesna Starman in dr- Živa Novak Antolič

Strokovno pregledal: ddr. Matjaž Mulej

Uredila: Melita Roj

Izdala in založila: Založba Rotis, Maribor

www.rotis.si, info@rotis.si, tel.: 02 33 24 744

Za založbo: Miran Roj

Neda Kajfež
Zavod Mepi

neda@mepi.info

PROGRAM MEPI - Mednarodno priznanje za mlade: Biser v zakladnici neformalnega izobraževanja

Izhodišča

Formalna izobrazba, četudi kakovostna, danes ne zadostuje za konkurenčnost na trgu delovne sile. V nujnosti pridobitve čim večjega socialnega in izobrazbenega kapitala, je za mlade pomembno pridobivanje tudi neformalnih oblik znanja in izkušenj.

Kakovostno neformalno izobraževanje in usposabljanje naj bi mladim zagotavljalo širino in posledično kakovost življenja, ki ni odvisna le od zaposlitve, ampak tudi od tega, kaj posameznik v življenju počne poleg službe.

Vsak mlad človek ima določene sposobnosti, talente in interese, ki jih mora najprej identificirati in nato razvijati, da bi se v njih lahko izpopolnjeval. Mladostnik znotraj formalnega šolskega sistema razvije le nekatera znanja, veščine in kompetence oziroma se v šoli nauči le delež vsega kar bo potreboval za življenjsko in poklicno uspešnost.

Verjamemo, da je šola še vedno zelo pomembno okolje, kjer mladi lahko prejmejo temelje za osebni razvoj in kjer se mlade lahko usmeri v aktivno, kreativno in angažirano preživljanje prostega časa, ki privzga v vsestranski življenjski slog in jim ponuja priložnosti za krepitev in razvoj določenih osebnostnih kvalitete in veščin, ključnih za uspešno konkuriranje na trgu delovne sile.

V nadaljevanju je predstavljen univerzalen, svetovno priznan mladinski program, ki nudi mnogo več kot le pridobivanje neformalne izobrazbe.

Opis programa

Mednarodno priznanje za mlade, krajše **Program MEPI**, je program osebnega razvoja najvišje kakovosti in svetovnega dosega, v katerem mladi uživajo, se spopadajo z izzivi in so za to nagrajeni. Program mlade spodbuja k ustvarjalnemu in ciljno naravnemu preživljanju prostega časa, katerega način izkoriščanja močno vpliva na to, kako si bo posameznik ustvaril svoj socialno - psihološki profil. Od njegove ustanovitve pod vodstvom Edinburškega Vojvode, leta 1956, je v programu sodelovalo preko 9 milijonov mladih iz več kot 140 držav. Enkratna sestava programa MEPI se z lahkoto priredi in integrira v različne kulture in družbe. Osnovna vsebina ostaja nespremenjena po vsem svetu,

vendar se dejavnosti, uporaba priredijo tako, da ustrezajo različnim potrebam mladih v različnih državah.

MEPI je vodilni program za mlade, ki združuje praktične izkušnje in spretnosti z namenom oblikovanja in opremljenja mladih s potrebnimi življenjskimi veščinami, znanjem in spretnostmi. Program mlade opremi z znanji, veščinami in osebnostno-socialnimi kvalitetai, ki jih znotraj formalne izobrazbe lahko pridobijo v manjši meri. Program MEPI z več kot **60 letno tradicijo** predstavlja **preizkušeno globalno orodje neformalnega izobraževanja**, ki je danes še kako relevantno in ki se ga lahko uporablja oz. prakticira kjer koli se mladi zadržujejo, bivajo, ustvarjajo.

Program je priznan na mednarodni ravni, pridobiva na prepoznavnosti na nacionalni ravni. V tujini pa velik ugled uživa tudi med delodajalci, saj kaže, da je **mlada oseba pripravljena sprejemati izzive, vztrajati in dosegati rezultate na različnih področjih** in da program spodbuja razvoj ključnih veščin in osebnostih kvalitet, ki pri izbiri zaposlenih predstavljajo ključne dejavnike: **vodenje, timsko delo, samomotivacija, komunikacija, samozavest, pozornost (spoštovanje), sposobnost učenja in pripadnost skupnosti ter solidarnost**. MEPI torej omogoča pridobivanje veščin in osebnostnih kvalitet, ki so visoko vrednotene v 21. stoletju in to ne zgolj od delodajalcev, ki le-te pričakujejo, če ne že zahtevajo. Te nove spretnosti ni enostavno poučevati; na tržišču pa je zanje potrebno odšteti nemalo denarja.

Priznanje MEPI marsikje uživa velik ugled tudi v izobraževalnem sektorju, saj prinaša program dejavnosti, ki so namenjene osebnostno-socialnemu razvoju posameznika. Je dober dokaz zagotavljanja obšolskega učenja; obstoječim obšolskim programom oz. aktivnostim pa ni konkurenčen, temveč jih dopolnjuje. Garantirano je MEPI s svojim konceptom in filozofijo **odlično dopolnilo formalnemu izobraževanju**, ki:

1. mlade pripravlja na večjo imunost današnjih gospodarskih, družbenih in okoljskih tveganj,
2. mladim omogoča lažje in hitrejše vključevanje na trg delovne sile, ki je, v današnjem času izredno zahteven in nestabilen,
3. in jim omogoča lažje in hitrejše vključevanje v civilno družbo.

Zasnova programa temelji na osebnem (individualnem) izzivu. Mladim predstavlja uravnotežen, netekmovalen program prostovoljnih, športnih, kulturnih, intelektualnih in avanturističnih dejavnosti, ki spodbujajo osebno odkrivanje in rast, samozaupanje, vztrajnost, odgovornost do samega sebe in drugih in ne nazadnje prispevanje k (njihovi) skupnosti.

Program sestoji iz treh težavnostnih stopenj: bronasta, srebrna in zlata in štirih obveznih področij:

1. Prostovoljno delo,
2. Odprava,
3. Veščine,
4. Rekreativni šport,
5. Na zlati stopnji sledi še dodatna zahteva – projekt neznani prijatelj.

Udeleženci (pod mentorstvom učitelja) izberejo svojo aktivnost na vsakem izmed štirih področij na posamezni stopnji in sledijo zastavljenim ciljem oz. zahtevam. Program uporablja orodje za beleženje neformalno pridobljenih znanj, veščin in kompetenc posameznika. Posamezna dejavnost se jim zapisuje v t. i. **INDEKS DOSEŽKOV**, ki ga lahko uporabljajo kot referenco pri nadaljnjem šolanju oz. pri iskanju zaposlitve.

Merilo za pridobitev priznanja temelji na **individualnem napredku**, katerega osnova sta **izhodiščno mesto in potencial vsakega** posameznika. Vsak napreduje po lastnih zmožnostih in tekmuje le sam s seboj (načelo netekmovalnosti). Ob izpolnitvi vseh zastavljenih zahtev pridobijo **značko** in **certifikat** kot priznanje za svoj angažma in pomenljive dosežke. MEPI beleži udejstvovanje mladih v neformalnem izobraževanju in tudi priznava njihove dosežke.

Program MEPI je socialna franšiza; že vzpostavljena »formula«, ki garantira uspešen, dodelan in preverjen sistem izvajanja. Ekskluzivni nosilec licence za Slovenijo je Zavod MEPI v okviru katerega deluje Nacionalni urad, ki je koordinacijsko telo programa MEPI za Slovenijo.

V Sloveniji smo program MEPI v šolah pričeli širiti in vpeljevati s šolskim letom 2004/05. Do sedaj smo podelili MEPI licenco preko 60 institucijam formalnega izobraževanja. Do sedaj je v programu sodelovalo preko 3500 mladih učencev in dijakov. Delo mentorjev v programu MEPI je priznано tudi s strani MIZŠ.

Več informacij :

Zavod MEPI – Mednarodno priznanje za mlade
Nacionalni urad MEPI
Litostrojska 52, Ljubljana
E-mail: neda@mepi.info
GSM: 041 926 068

F. Raphael Duret-Nauche
Socialna akademija

raphael@socialna-akademija.si

ČLOVEKOVE PRAVICE V FOKUSU

Namen delavnice

Namen in cilj delavnice je mlade seznaniti z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, v njih vzbuditi zanimanje in zavedanje o njihovih pravicah in odgovornostih, spodbuditi, da sami postanejo sprememba, ki si jo želijo v družbi in jih seznaniti z osnovami procesa filmskega ustvarjanja, rokovanja s snemalno opremo ter montiranjem kratkega videa.

Metoda direktne participacije

Čas kaosa in krize kliče po jasnosti, pogumu in sodelovanju: jasnost, kako lahko jaz prispevam k skupnemu dobremu/cilju; pogum, da zaživim svoj potencial; zmožnost sodelovanja, da soustvarimo prihodnost, ki si jo želimo.

V svetu, ki postaja vse bolj kompleksen, rešitev in inovacij ne bi smeli več iskati v posameznih voditeljih, temveč v naši skupni kolektivni inteligenci. Participativno vodenje je odgovor na globalno kompleksnost v času, ko organizacije, skupnosti in družbe iščejo nove učinkovite in zdrave načine organiziranja, kreiranja in sodelovanja, ki bi nam bolj služili. Participativni pristop, ki ga uporabljajo vsepovsod po svetu za organiziranje in vodenje pogovorov in sestankov, ki gojijo vzajemno spoštovanje in ustvarjajo modre ter dolgoročne rešitve za sedanost in prihodnost.

O Socialni akademiji

Socialna akademija je nevladna organizacija, katere poslanstvo je mlade in odrasle spodbujati na poti njihovega odgovornega državljanstva in udejstvovanja v (civilni) družbi. Njena osrednja dejavnost je prirejanje različnih izobraževalnih dogodkov, razvijajo pa tudi svoj multimedijijski center in izdajajo knjige. Prepoznavni projekti: Socialni teden, Backpack Journalisem, Vodim, torej sem!, 10 ključnih stvari.

Več na <http://socialna-akademija.si/>

mag. Tilka Jamnik
mag. Darja Lavrenčič Vrabec
Mestna knjižnica Ljubljana, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo

tilka.jamnik@mklj.si
darja.lavrencic-vrabec@mklj.si

IZOBRAŽEVANJE IN POKLICNA ORIENTACIJA

Seznama bralnega gradiva za potrebe letošnjih otroških parlamentov

V življenju slehernega posameznika je izbira poklica zelo prisotna tema - že v zgodnjem otroštvu, ko se otrok sprašuje, kaj si želi v življenju postati, ko o tem dnevno razmišlja, igra najrazličnejše vloge in je čisto vse mogoče postati, pa vse do mladostništva in zgodnje odraslosti, ko ta tematika postane ena od osrednjih tem lastnega iskanja identitete, samospraševanja ...

Toda v literaturi, sploh za otroke in mlade npr. od 10. leta starosti dalje, je ta tema malo, mnogo premalo prisotna. Če že, je prisotna precej prej (igroknjige, slikanice, poučne knjige za najmlajše), kasneje pa postane skoraj »tabujska« tema. Življenje torej prehiteva prisotnost te teme v literaturi oz. se ta (še) ne odziva.

Za učence v 1. triletju:

Kar precej igroknjig, slikanic in otroških poučnih knjig je namenjenih spoznavanju poklicev; le-teh je v splošnih knjižnicah veliko. Opozoriti velja, da prevladujejo prevodi, zelo malo je izvirno slovenskih del s tega področja, tako literarnih kot tudi poučnih knjig.

Demšar, Mohor: **Poklici v resnici**. Ilustriral Zvonko Čoh. Ljubljana: Skledar, 1997, 80 str.

Fritz, Ervin: **Dimnikar je črn grof**. Ilustr. Daniel Demšar. Ljubljana: Univerzum, 1984, 16 str.

Lainšček, Feri: **Ko bova velika**. Lustr. Fortuna Lazar. Murska Sobota: Franc-Franc, 2012, 31 str.
oziroma:

Lainšček, Feri: **Ko želi Tilčka postati Tilka in ko želi Tilček postati Tilen**. Ilustr. Marjan Manček. Ljubljana: Partizanska knjiga, 1990, 32 str.

Stepančič, Damijan: **Ko bom velik/a, bom** --- Ilustr. avtor. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 2011, 23 str.

Za učence v 2. in 3. triletju:

Dosegljivih je kar nekaj **učnih listov in delovnih zvezkov ter celo učbenikov** za učence v OŠ ter **priročnikov** o poklicnem usposabljanju za pedagoge (to so naslovi kot npr. *Poklicno usmerjanje, Poti izobraževanja za delo; Poklicni kažipot, Poklicna orientacija* idr., ki pogosto doživljajo ponatise in nove izdaje). To gradivo je bolj prisotno v šolskih knjižnicah, čeprav ga najdemo v manjšem obsegu tudi v splošnih knjižnicah.

V splošnih knjižnicah je **zelo malo splošnih/poljudnih priročnikov** o učenju in poklicnem usmerjanju ... Morda boste našli kakšno poglavje v priročnikih o odraščanju za dekleta in fante.

Nismo pa zasledili nobenega mladinskega literarnega dela, ki bi v celoti obravnavalo to temo, nobene poezije (odkrijemo le kakšne posamezne pesmi pri slovenskih pesnikih, npr. pri Tonetu Pavčku, Andreju Rozmanu – Rozi idr.).

IZOBRAŽEVANJE /ODRAŠČANJE

Covey, Sean: **6 najpomembnejših odločitev v najstniških letih: vodnik za odraščanje.**

Prev. Niki Neubauer. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009, 328 str.

Kampwerth, Karin: **Najboljši v razredu v štirih tednih.**

Prev. Anja Naglič. Ilustr. Alexander Weiler. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006, 128 str.

Lewis, David: **Izziv: praktični priročnik za mladostnike: stopnice do samozavesti.**

Prev. Nataša Šilec. Ilustr. Samira Kentrić. Ljubljana: Karantanija, 2008, 156 str.

McGraw, Jay: **Življenjske strategije za najstnike.**

Prev. Martin Pišlar. Ilustr. Benjamin Vincent, Grega Birsa. Ljubljana: Orbis, 2008, 205 str.

Rydahl, Pia Beck: **Moč najstništva.**

Prev. Darko Čuden. Radovljica: Didakta, 2010, 207 str.

Sanders, Pete; Myers, Steve: **Puberteta in odraščanje.**

Prev. Vesna Markič Dekleva. Ilustr. Mike Lacy, Liz Watking. Ljubljana: DZS, 1999. (Spregovorimo), 32 str.

To sem jaz, verjamem vase: priročnik za fante in punce: 10 korakov do boljše samopodobe.

Zbrale in uredile Ksenija Lekić, Petra Tratnjek, Alenka Tacol, Nuša Konec Juričič. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo, 2011, 151 str.

Weimer, Britta; Hess, Sabine; Brademann, Manuela: **Konec s slabimi ocenami: kako to doseči?!**

Prev. Jana Ambrožič. Radovljica: Didakta, 2002. (Mladostniki), 121 str.

POKLICI /POKLICNA ORIENTACIJA

Cergolj, Jožica: **Od želje do poklica.** Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992, 25 str.

Fischinger, Duša, Tomc, Vesna: **Ko bom velik(a), bom ---!** Ljubljana : Center RS za poklicno izobraževanje, 1999. 89 str.

Harder, Corinna; Schumacher, Jens: **Strogo zaupno!: velika knjiga za detektive.**

Prev. Stanislav M. Maršič, Tone Perčič. Ilustr. Daniela Stöckmann. Celovec; Ljubljana; Dunaj: Mohorjeva založba, 2007, 120 str.

Hudales, Jože: **Pri mojstrih v delavnicah.**

Ilustr. Radovan Klopčič. Velenje: Pozoj, 1999. (Slovenska dediščina), 48 str.

Letnar, Tomaž: **Predstavitev poklicev:** video DVD. Ljubljana: Zavod Moja soveska: Zavod 23, 2007.

Marentič, Urška, Kunčič Krapež, Barbara: **Poklicni standardi in nacionalne poklicne kvalifikacije 2000-2012.** Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje, 2013, 365 str.

Pregl, Slavko: **Med delom in denarjem.** Besedilo o slovenskih znanstvenikih Sandi Sitar. Ilustr. Tomaž Lavrič ... Ljubljana: Karantanija, 2008, 44 str.

Rupar, Brigita, Žvokelj, Marko: **Poklicna orientacija v petem in šestem razredu osnovne šole :** priročnik za poklicno vzgojo in svetovanje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001, 117 str.

Se odločaš o svoji poklicni poti?: dan za punce: razmišljaj po svoje!

Zbr. in ured. Barbara Hrovatin. Ljubljana: Združenje delodajalcev Slovenije, 2014, 59 str.

Željeznov Seničar, Maruška, Kuntarič Hribar, Irena in Zupančič, Marko: **Kako pomagam otroku do izobrazbe in poklica?** Ljubljana : MIB, 2006, 54 str.

Žerovnik, Vojka: **Iskanje pravega poklica: priročnik za delo svetovalcev, učiteljev in staršev.**

Ljubljana: IZIDA, 1997, 111 str.

... in komaj kaj leposlovja

Poklici. Delo hvali mojstra.

Ilustr. Uroš Hrovat. Spr. beseda Marjetka Lužovec. Ljubljana: Karantanija, 2002. (Ali veš?), 55 str.

Poklici. Ko bom velik.

Ilustr. Uroš Hrovat. Spr. beseda Marjetka Lužovec. Ljubljana: Karantanija, 2002. (Ali veš?), 49 str.

Mary Amato: **Kitara za dva.** Prev. Višnja Jerman. Izola: Grlica, 2013, 251 str.

Literarno delo, ki se vsaj malo loteva te teme (poklicne ambicije, prihodnost).